

KARTA KURSU**rok akademicki 2023/2024****Kierunek:** Psychologia**Forma prowadzenia zajęć:** stacjonarne**Stopień:** jednolite magisterskie**Rok:** V**Semestr:** X (letni)

Nazwa	Etyka rodzinna
Nazwa w j. ang.	<i>Family Ethics</i>

Koordynator	dr Anna Szklarska	Zespół dydaktyczny
		dr Anna Szklarska
Punktacja ECTS*	5 pkt	

Opis kursu (cele kształcenia)

Celem kursu jest zaznajomienie studentów z najważniejszymi problemami etyki rodzinnej, z jakimi mogą mierzyć się w swojej pracy, zarówno w ich teoretycznym, jak i w praktycznym kontekście i nabycie przez uczestników kursu umiejętności ich analizy. Etyka rodzinna analizuje uniwersalne dylematy moralne związane z funkcjonowaniem rodziny, miłością w związku czy pomiędzy rodzicami a dziećmi, odnośnie granic wzajemnych zobowiązań, ewolucji ról w rodzinie oraz różnych aspektów relacji rodzinnych, rozpatrując te kwestie na gruncie najważniejszych stanowisk etycznych: deontologizmu, utilitaryzmu, emotywizmu, moralnego absolutyzmu i innych. W ramach kursu przybliżone zostaną wybrane problemy etyki rodziny, m.in. zagadnienie etycznych aspektów wychowania w ujęciu filozofów starożytnych i nowożytnych, problem granic wolności reprodukcyjnej tj. autonomii rodziców a ciążyącym na nich obowiązku niewyrządzenia genetycznej szkody swoim dzieciom oraz temat sprawiedliwego dostępu do dóbr i podziału majątku w rodzinie (czy według zasług, czy każdemu po równo, a może najwięcej dla najuboższego?) Omówione zostaną ponadto wybrane wątki etyki seksualnej, problem opieki nad chorymi, niepełnosprawnymi i będącymi w podeszłym wieku członkami rodziny oraz problem przemocy w rodzinie.

Warunki wstępne

Wiedza	Ogólna wiedza humanistyczna oraz biologiczna na poziomie szkoły średniej.
Umiejętności	Czytanie tekstów naukowych ze zrozumieniem.

Kursy	-
-------	---

Efekty uczenia się

Wiedza	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
	W01 Student dysponuje wiedzą odnośnie różnych stanowisk etycznych, zna terminologię etyczną.	K_W01
	W02 Posiada uporządkowaną wiedzę dotyczącą głównych nurtów etyki. Potrafi je powiązać z wartościami i normami etyki rodzinnej.	K_W01, K_W14
	W03 Student ma wiedzę odnośnie różnych sposobów argumentacji w zakresie dylematów etycznych związanych z funkcjonowaniem rodziny.	K_W01
	W04 Student poznaje i analizuje wybrane modele wychowania w ich aspekcie etycznym.	K_W01, K_W07

Umiejętności	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
	U01 Potrafi dokonać krytycznej analizy etycznych argumentów pojawiających się we współczesnych sporach dotyczących rodziny.	K_U02, K_U05
	U02 Umie rozpoznać i nazwać etyczne dylematy dotyczące różnych problemów etyki rodzinnej.	K_U02, K_U05
	U03 Potrafi uzasadnić swoje stanowisko w dyskusji odwołując się do racji stricte etycznych, z wykorzystaniem terminologii etycznej.	K_U02, K_U05
	U04 Potrafi dokonać analizy porównawczej dyskursu etycznego i psychologicznego. Potrafi łączyć zdobytą wiedzę z zakresu etyki z dziedzinami pokrewnymi.	K_U01, K_U03
	U05 Potrafi samodzielnie wyszukiwać, analizować, selekcjonować informacje dotyczące życia rodzinnego i związanych z nim reguł i wartości. Potrafi korzystać z	K_U02, K_U03, K_U11

	literatury naukowej w omawianej dziedzinie oraz czytać teksty ze zrozumieniem.	
--	--	--

Kompetencje społeczne	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
	K01 Prowadząc działalność naukową uwzględnia jej etyczne i moralne aspekty. Stosuje się do zasad współpracy w społeczności akademickiej.	K_K01
	K02 Jest otwarty na współpracę z innymi psychologami, pedagogami oraz ze specjalistami innych dziedzin, w tym filozofami.	K_K02
	K03 Nabywa kompetencje w zakresie sztuki prowadzenia sporów z zastosowaniem zasad kultury społecznej debaty.	K_K01, K_K02, K_K03
	K04 Jest kompetentny w zakresie stosowania zasad i wartości etycznych. Cechuje go wrażliwość moralna wykształcona w trakcie kursu, jest wrażliwy na problemy życia rodzinnego.	K_K01
	K05 Rozumie potrzebę ciągłego rozwoju moralnego na płaszczyźnie prywatnej i zawodowej.	K_K02, K_K03, K_K05
	K06 Docenia znaczenie życia rodzinnego dla jednostkowego i społecznego rozwoju.	K_K04
	K07 Unika myślenia stereotypowego. Jest gotowy do komunikowania się, otwartej dyskusji i współpracy.	K_K02, K_K03, K_K04

Organizacja													
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach											
		A		K		L		S		P		E	

Liczba godzin	30		15							
---------------	----	--	----	--	--	--	--	--	--	--

45							
----	--	--	--	--	--	--	--

Opis metod prowadzenia zajęć

Kurs odbywa się zdalnie w trybie mieszanym. Wykłady odbywają się zdalnie w trybie synchronicznym za pomocą platformy MS Teams, natomiast ćwiczenia odbywają się stacjonarnie.

Wykład: Autorski wykład interaktywny z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej.

Ćwiczenia: Na ćwiczeniach odbywa się dyskusja wokół wybranego tekstu dotyczącego problematyki etyki rodziny. Główne tezy wyłożone w tekście na początku zajęć są przedstawiane w formie referatu lub prezentacji przygotowanej przez studentów. Następnie są one analizowane i komentowane przez wszystkich uczestników zajęć.

Formy sprawdzania efektów uczenia się

	E – learn ing	Gry dyda ktycz ne	Ćwic zenia w szkol e	Zaję cia teren owe	Prac a labor atory jna	Proje kt ind y widu aln y	Proje kt grup owy	Udzi ał w dysk usji	Refe rat	Prac a pis e mna (esej)	Egza min ustn y	Egza min pis e mn y	Inne: kolok wium zalic zeni owe
W01								X	X				X
W02								X	X				X
W03								X	X				x
W04								X	X				x
U01								X	X				x
U02								X	X				x
U03								X	X				x
U04								X	X				X
U05								X	X				X
K01								X	X				

K02								X	X				
K03								X	X				
K04								X	X				
K05								X	X				
K06								X	X				
K07								X	X				

Kryteria oceny	Zaliczenie konwersatorium odbywa się w oparciu o przygotowanie referatu i/lub prezentacji dotyczącej jednego z tematów omawianych na zajęciach, jak również w oparciu o aktywny udział w dyskusjach na ćwiczeniach. Zaliczenie wykładu następuje w oparciu o systematyczną obecność na wykładach (dopuszczalna jest jedna nieusprawiedliwiona nieobecność) oraz uzyskanie co najmniej 60% ogółu punktów z kolokwium zaliczeniowego.
----------------	---

Uwagi	Przedmiot kierunkowy na studiach stacjonarnych, jednolitych magisterskich, kierunek: Psychologia
-------	--

Treści merytoryczne (wykaz tematów)

Wykład (30h):

1. Etyka jako nauka. Najważniejsze stanowiska w etyce. Etyka a psychologia moralności. Problematyka etyki rodzinnej i sposoby jej uprawiania. Natura dylematów moralnych.
2. Etyka zawodu psychologa.
3. Prawa i obowiązki rodziców i opiekunów. Czy słuszny jest pogląd, który zakłada, że zobowiązania dotyczą w pierwszej mierze własnych dzieci? Kto powinien decydować o wychowaniu dzieci: rodzice czy państwo?
4. Etyczne aspekty wychowania w ujęciu Arystotelesa i wybranych filozofów nowożytnych.
5. Spór o zapłodnienie pozaustrojowe i wykorzystywanie zarodków nadliczbowych.

Macierzyństwo surogacyjne.

6. Zaprojektowane dzieci, projektujący rodzice. Autonomia rodziców a obowiązek niewyrządzenia genetycznej szkody swoim dzieciom – spór o granice wolności reprodukcyjnej.
7. Przyszłe dziecko jako dawca narządu dla potrzebującego rodzeństwa lub rodzica. Transplantacje.
8. Moralne i prawne aspekty sporu o przerywanie ciąży.
9. Etyka kresu życia. Opieka nad osobami chorymi, starymi i umierającymi. Eutanazja i wspomagane samobójstwo (także nieletnich).
10. Dylematy związane z *wrongful life* w kontekście wcześniactwa.
11. Sprawiedliwość w rodzinie czyli o podziale majątku i równości w małżeństwie.
12. Wybrane koncepcje miłości (Platon, Fromm, Wojtyła, Badiou, Lacan).
13. Etyka sfery seksualnej.
14. Przemoc w rodzinie. Założenia czarnej pedagogiki i jej konsekwencje.
15. Wybitna jednostka w rodzinie. Granice poświęcenia.

Ćwiczenia (15 h):

1. Więzy rodzinne a treść moralności.
2. Miłość między rodzicami a dzieckiem, rodzaje miłości i jej zaburzenia w ujęciu Ericha Fromma.
3. Etyka w czasach inżynierii genetycznej. Granice autonomii rodziców w decydowaniu o psychofizycznych zasobach swoich dzieci. Dawna i nowa eugenika.
4. Transplantacje. Wybrane systemy pobierania narządów do przeszczepu w kontekście zasad etycznych. Przeprowadzenie rozmowy z rodziną zmarłego przed pobraniem narządów.
5. Moralna problematyka początków ludzkiego życia: spór o aborcję.
6. Problem starości i przemijania w kontekście etycznym. Opieka nad osobami chorymi, starymi i umierającymi.
7. Etyczne i psychologiczne konteksty udziału dzieci w polowaniach.

Wykaz literatury podstawowej

1. James Rachels, *Więzy rodzinne a treść moralności* [w:] Jan Hartman, Jan Woleński (red.), *Wiedza o etyce*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2009, s.261-266 .
2. Erich Fromm, *Miłość między rodzicami a dzieckiem, Przedmioty miłości oraz Miłość i jej rozbięcie we współczesnym społeczeństwie zachodnim* [w:] tenże, *O sztuce miłości*, wyd. Rebis, Poznań 2019, s. 48-70 oraz s. 87-107.
3. Michael Sandel, R. 1 *Etyka udoskonalania*, R.3 *Zaprojektowane dzieci, projektujący rodzice* oraz R. 4 *Eugenika stara i nowa*, R. 5 *Władza i dar* [w:] tenże, *Przeciwko udoskonalaniu człowieka. Etyka w czasach inżynierii genetycznej*, Kurhaus, Warszawa 2014, s. 13-31, 47-90.
4. Nowak, P.G. (2018). System pobierania narządów do przeszczepu. W: tenże, *Etyka, śmierć i transplantacje* (ss. 111-135), Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
5. Peter Vardy, Paul Grosch, *Aborcja i problem osoby*, [w:] idem, *Etyka*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 142-153.
6. Mary Anne Warren, *Przerwanie ciąży* [w:] Peter Singer (red.), *Przewodnik po etyce*, Książka i Wiedza, Warszawa 2000, s. 347-359.
7. Szklarska, A. (2016). Życie i upływ czasu w ujęciu Jeana Amery. „Hybryda” nr 28, 23-25.
8. Małgorzata Toeplitz-Winiewska, *Opieka nad osobami chorymi, starymi i umierającymi* [w:] Jerzy Brzeziński, Barbara Chyrowicz i in. (red.), *Etyka zawodu psychologa*, PWN, Warszawa 2019, s. 417-426.
9. Beata Kulisiewicz, *Prawne, psychologiczne i etyczne konteksty udziału dzieci w polowaniach* [w:] Dorota Probućka (red.), *Etyczne potępienie myślistwa*, Universitas, Kraków 2020, s. 163-177.

Dodatkowo wykład online Paula Knoepflera, University of California, Designing offspring - an ethical problem

<https://www.youtube.com/watch?v=nOHbn8Q1fBM>

Wykaz literatury uzupełniającej

1. Michael Sandel, *The Case against Perfection: Ethics in the Age of Genetic Engineering*, Cambridge: Harvard University Press, 2007.
2. Stephen F. Smith, "Response to Michael Sandel", *Journal of Law, Philosophy and Culture*, Vol. III, No. 1 (2009), s. 159-162.
3. Arystoteles, *Etyka Nikomachejska*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
4. David Edmonds, *Philosophers Take On the World: Exploring Moral Issues Behind the News*, Oxford University Press 2016.
5. Włodzimierz Galewicz, *Początki ludzkiego życia*, Universitas, Kraków 2010.
6. Włodzimierz Galewicz, *Status ludzkiego zarodka a etyka badań biomedycznych*, Kraków 2013.
7. Włodzimierz Galewicz, *Wokół śmierci i umierania*, Universitas, Kraków 2009.
8. Jurgen Habermas, *Przyszłość natury ludzkiej: czy zmierzamy do eugeniki liberalnej?*, tłum. M. Łukasiewicz, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2003.
9. Jacek Hołówka, *Etyka w działaniu*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2001.
10. Grzegorz Hołub, Piotr Duchliński (red.), *Ulepszanie człowieka. Perspektywa filozoficzna*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum, Kraków 2018.
11. Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, Antyk, Kęty 2001.
12. John Stuart Mill, *Utylitaryzm. O wolności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
13. Siddhartha Mukherjee, *The Gene: An Intimate History*. Large Print Press, 2017.
14. Friedrich Nietzsche, *Tako rzecze Zaratustra*, Wydawnictwo vis-à-vis/Etiuda, Kraków 2014.
15. Friedrich Nietzsche, *Wiedza radosna*, Warszawa „bis” 1991.
16. Robert Nozick, *Anarchia, państwo, utopia*, Wydaw. "Aletheia", Warszawa 2010.
17. John Rawls, *Teoria sprawiedliwości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
18. Jan Philipp Reemtsma, *Zaufanie i przemoc*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2011.
19. Jean Jacques Rousseau, *Emil czyli o wychowaniu*, Zakład im. Ossolińskich, Wrocław 1955.
20. Michael J. Sandel, *Przeciwko udoskonalaniu człowieka. Etyka w czasach inżynierii genetycznej*, przeł. O. Siara, Kurhaus, Warszawa 2014;
21. Julian Savulescu, „New Breeds of Humans: The Moral Obligation to Enhance” [w:] *Ethics, Law and Moral Philosophy of Reproductive Biomedicine* nr 1/2005.
22. Peter Singer (red), *Przewodnik po etyce*, Książka i wiedza, Warszawa 2000.

23. Robert Sinsheimer, *The Prospect of Designed Genetic Change*, [w:] Ruth F. Chadwick (red.), *Ethics, Reproduction and Genetic Control*, Routledge, London 1994.
24. Anna Szklarska, *Problem przemocy w filozofii człowieka i filozofii polityki*, Wydawnictwo LIBRON, Kraków 2021.
25. Anna Szklarska, *Sprawiedliwość w czasach kryzysu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2015.
26. Anna Szklarska, *Życie i upływ czasu w ujęciu Jeana Amery*, [w:] „Hybryda” nr 28/2016. s.23-25.
27. Peter Vardy, Paul Grosch, *Etyka*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2010.
28. Mary Anne Warren, *Status moralny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, przeł. Sergiusz Tokariew, Łódź 2019.
29. Maciej Zaremba Bielawski, *Higieniści. Z dziejów eugeniki*, Wołowiec 2011.
30. Jeremy Holmes, *Ethical Aspects of Psychotherapies*, [w:] S. Bloch, P. Chodoff, S.A. Green (red.), *Psychiatric ethics*, Oxford University Press, Oxford 1999, s. 225-243.
31. Jakub Bartoszewski (red.), *Wychowanie: czy może obejść się bez duchowości?*, Kraków 2013.

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta)

Ilość godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	30
	Konwersatorium (ćwiczenia)	15
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	1
Ilość godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	40
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	20
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	7
	Przygotowanie do kolokwium zaliczeniowego (powtórzenie treści wykładów)	12
Ogółem bilans czasu pracy		125
Ilość punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		5